

Miejsce
na naklejkę

dysleksja

MFI-P1 1P-091

**PRÓBNY EGZAMIN
MATURALNY
Z FILOZOFII**

**STYCZEŃ
ROK 2009**

POZIOM PODSTAWOWY

Czas pracy 120 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 10 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Arkusz składa się z dwóch części. Część pierwsza to test sprawdzający wiedzę przedmiotową (zad. 1 – 8), część druga to test sprawdzający umiejętność analizy krytycznej tekstu filozoficznego (zad 9., punkty 1 – 15).
3. Rozwiązania zadań zamieść w miejscu na to przeznaczonym.
4. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
5. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie
50 punktów

*Część I – 20 pkt
Część II – 30 pkt*

Życzymy powodzenia!

Wypełnia zdający
przed rozpoczęciem pracy

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

--	--	--	--

**KOD
ZDAJĄCEGO**

Część I (20 pkt) – test sprawdzający wiedzę przedmiotową**Zadanie 1. (2 pkt)**

Rozstrzygnij, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. W tabeli w odpowiednich rubrykach napisz słowo *prawda* lub *fałsz*.

A.	Natywizm – to stanowisko filozoficzne, zgodnie z którym idee wrodzone istnieją niezależnie od doświadczenia.	
B.	Teleologia – to pogląd filozoficzny głoszący brak determinacji w świecie.	
C.	Tautologia – to formuła logiczna, która zakłada zmienność wartości zdania w zależności od interpretacji zawartych w niej stałych.	
D.	Stan natury, w koncepcji T.Hobbesa, - to pierwotny stan, w jakim żyje człowiek przed ustanowieniem praw łączących ludzi we wspólnotę.	

Zadanie 2. (2 pkt)

Według Arystotelesa istnieją cztery rodzaje przyczyn. Wymień je, a następnie wskaż, biorąc pod uwagę taki przedmiot jak stół, którą z nich reprezentować będzie: rzemieślnik, drewno, projekt, przyjmowanie gości.

Przyczyny:

1.

2.

3.

4.

Rzemieślnik

Drewno

Projekt

Przyjmowanie gości

Zadanie 3. (4 pkt)

Przeanalizuj ilustrację i uzupełnij poniższy tekst.

W centralnym miejscu fresku *Szkoła ateńska* Michał Anioł umieścił dwóch najwybitniejszych filozofów Starożytności – Platona i Arystotelesa.

Obaj myśliciele wydają się być pogrążeni w dyskusji. Jeden z nich ma rękę wzniesioną do góry, drugi natomiast ma dłoń skierowaną ku dołowi. Jeżeli założymy, że rozmawiają oni o swoich koncepcjach dotyczących teorii poznania to:

- a) Rękę wzniesioną do góry trzyma Oznacza to, że prawdy o rzeczywistości należy szukać w świecie Stanowisko filozoficzne mówiące o obiektywnych, niezależnych od doświadczenia źródłach poznania to
- b) W dół natomiast wskazuje Według jego koncepcji, jedyną rzeczywistością dostępną ludzkiemu poznaniu jest świat Stanowisko filozoficzne mówiące, że nasze umysły nie posiadają żadnych pojęć wrodzonych, a wszelka wiedza pochodzi z doświadczenia nazywamy
- c) Gdyby można było na tym obrazie umieścić św. Tomasza i św. Augustyna, to po stronie Arystotelesa opowiedziałyby się

Uzasadnij wybór

.....

.....

d) Obok Platona chętnie stanąłby

Uzasadnij wybór

.....

.....

Zadanie 4. (2 pkt)

Przeczytaj podany fragment dzieła filozoficznego, a następnie odpowiedz na pytania, wybierając jedną z możliwości odpowiedzi.

„Ten, kto pierwszy ogrodził kawałek ziemi, powiedział „to moje”, i znalazł ludzi dość naiwnych, by mu uwierzyli, był prawdziwym założycielem społeczeństwa. (...) Uzurpacja bogaczy, rozboje biednych i rozkielznanie namiętności wszelkich zagłuszyły przyrodzoną litość i słaby jeszcze głos sprawiedliwości, ludzie stali się chciwi, ambitni i źli. (...) Tworzące się społeczeństwo ustąpiło miejsca najstraszniejszemu stanowi wojennemu”.

J.J. Rousseau *Rozprawa o pochodzeniu nierówności między ludźmi.*

Czy na podstawie zacytowanego fragmentu można stwierdzić, że (zaznacz poprawne odpowiedzi):

A.	Autor twierdzi, że ludzie z natury zawsze postępują egoistycznie.	TAK	NIE
B.	Warunkiem powstania więzi społecznych jest pojawienie się własności.	TAK	NIE
C.	W stanie natury, istniejącym przed stanem społecznym, panowała wojna wszystkich ze wszystkimi.	TAK	NIE
D.	Rozwój cywilizacji wiąże się z postępem.	TAK	NIE

Zadanie 5. (2 pkt)

Przeczytaj podany tekst, a następnie uzupełnij zdania, uzasadniając swój wybór.

Podczas wiosennego spaceru w parku, młody chłopiec podbiega do niewielkiego drzewka i zaczyna nim mocno szarpać. „Co ty chłopcze robisz, Boga się nie boisz” – krzyczy przechodząca obok staruszka. Stojący obok dziadek dziecka komentuje sytuację: „co się pani dziwi, to normalne w jego wieku”.

Z punktu widzenia źródeł pochodzenia moralności:

stanowisko naturalistyczne reprezentuje

stanowisko antynaturalistyczne reprezentuje

Uzasadnij odpowiedź.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 6. (3 pkt)

Odszukaj, na podstawie charakterystyki zawartej w podanych niżej fragmentach tekstu, zawarte w nich stanowiska oraz kierunki filozoficzne i przyporządkuj im właściwe nazwy. Nazwy wybierz spośród podanych.

1) **Stanowiska filozoficzne:** relatywizm, hedonizm, nihilizm, witalizm, materializm, altruizm

A. „Umrze miasto jeżeli budowa będzie zakończona. Gdyż jej mieszkańcy żyli nie tym, co otrzymywali, ale tym co dawali”.

Stanowisko filozoficzne

B. „Burzyli swoje budowle i cieszyli się hukem padających świątyń. Ale na miejscu świątyń, które padały w gruzy, nie zostawało nic”.

Stanowisko filozoficzne

C. „Przedmioty na pozór się nie zmieniają, ale czym jest diament, albo perła, jeśli nikt ich nie chce; szlifowaniem szkiełka.

Stanowisko filozoficzne

2) **Kierunki filozoficzne:** konstruktywizm, egzystencjalizm, ewolucjonizm, personalizm, pragmatyzm, sceptycyzm

A. „Z drugim człowiekiem musisz spotykać się nie powierzchownie, ale w głębszych warstwach jego duszy, serca i umysłu”.

Kierunek filozoficzny

B. „Gdybyś znalazł Boga, oparłbyś na nim jak na fundamencie, gotowy gmach – siebie. Po co byś miał jeszcze wzrastać, po co stawać się?”.

Kierunek filozoficzny

C. „Ważne jest iść ku czemuś, a nie dojść tam, bo nie dochodzimy nigdzie i nigdy”.

Kierunek filozoficzny

Zadanie 7. (2 pkt)

Zaznacz, która z podanych niżej „pięciu dróg” sformułowanych przez św. Tomasza z Akwinu ma charakter teleologiczny. Uzasadnij swój wybór.

1. Ciała są w ruchu; istnieje zatem Pierwszy Poruszyciel.
2. Zdarzenia mają powody; jest zatem Pierwsza Przyczyna.
3. Rzeczy istnieją; jest zatem ich Stwórca.
4. Najwyższe dobro istnieje; ma ono zatem swoje źródło.
5. Rzeczy są przemyślane; służą zatem jakiemuś celowi.

Uzasadnienie

.....

.....

.....

Zadanie 8. (3 pkt)

Uzupełnij poniższą tabelę w następujący sposób: z podanych zdań wybierz dwa zgodne z koncepcją monizmu spirytualistycznego i dwa zgodne z koncepcją monizmu materialistycznego, a następnie wpisz do niej po dwa nazwiska filozofów, których stanowiska odpowiadają tym koncepcjom.

Zdania:

1. Rzeczywistość składa się z dwóch równorzędnych bytów, świata idei i rzeczy.
2. Jedyna rzeczywistość, jaka istnieje, ma naturę fizykalną.
3. Świat materialny istnieje tylko pozornie.
4. Rzeczywistość ma naturę rozumną.
5. Po śmierci dusza opuszcza ciało.
6. Idee są tylko wytworem ludzkiej psychiki.

Filozofowie: Berkeley, Kartezjusz, Hegel, Marks, Kant, Demokryt.

Stanowisko filozoficzne	Numer zdania	Filozof
Monizm spirytualistyczny		
Monizm materialistyczny		

Część II – krytyczna analiza tekstu

Zadanie 9. (30 pkt)

Przeczytaj uważnie poniższe teksty i wykonaj polecenia.

Tadeusz Kotarbiński, *Zagadnienia etyki niezależnej*

Mowa będzie o etyce niezależnej. Od czego niezależnej? Od religii. Albowiem dominuje u nas etyka religijnie ugruntowana. Uzasadnia ona własne hasła naczelne odwołując się do Boga, do życia przyszłego, do pośmiertnego wymiaru nagród i kar za czyny dobre i złe. Jest jednak spora ilość ludzi niewierzących ani w istnienie Opatrzności, ani w życie przyszłe. Ci więc potrzebują etyki, która by się obywała bez takich uzasadnień. [...]

Tymczasem brak systemu takiej etyki i boleśnie daje się odczuć skutki takiego braku w wychowaniu masowym. Trudno nie dopatrywać się jednego z najważniejszych źródeł chuligaństwa niedorostków w braku świadomości etycznej, w pustce etycznej, powstałej na miejscu utraconej etyki tradycyjnej. Już więc chociażby dla celów leczniczo-społecznych trzeba próbować tworzyć i budować zrab etyki niezależnej. [...]

Toż przecie nie potrzeba odwoływać się do Opatrzności ani do nieśmiertelności, by uznać za słuszne, jeśli się chwali męstwo, dobroć serca, prawość, godność własną, szlachetność motywacji. Każda z tych ocen jest wyrazem uczuciowości istot dzielnych, uczciwych, istot z górnym polotem. Kto tak czuje, ten nie odczuwa potrzeby zaświatowych uzasadnień, by porwać się do obrony słabszego, by zwrócić pożyczone pieniądze, by nie pozwolić sobie na zdradę wierności małżeńskiej. Czuje on i rozumie, że tak jest dobrze i słusznie, niezależnie od tego, czy istnieje Ktoś Najlepszy i Wszechpotężny, i niezależnie od tego, jak się to opłaca wobec perspektywy życia przyszłego i pozgonnego wymiaru sprawiedliwości. Oceny tego rodzaju żywe są nawet u dzieci... Łączą one porządnych ludzi o różnych ideologiach... Więc potwierdza się charakterystyka etyki niezależnej od religii.

Atoli zarazem ujawniła się nam inna jeszcze jej niezależność, szersza. Niezależność od filozoficznego światopoglądu... [...] Etyka, naszym zdaniem, w równej mierze, jak lecznictwo lub administracja, nie potrzebuje światopoglądowych uzasadnień. Jej wskazania pozostają niezmiennikami, wszystko jedno, czy ktoś rozsądny jest materialistą czy idealistą, czy spirytualistą w dziedzinie ogólnej teorii bytu. Co tu jedynie potrzebne, ale za to bardzo potrzebne, to obrona przed fantazmatami w uzasadnieniach. Trzeba się opędnąć od przesądu, skądkolwiek by on pochodził, a więc i od fantastyki pochodzenia filozoficznego, światopoglądowego. [...] Można by mnożyć przykłady zamętu, pochodzącego z inwazji pomyłonej argumentacji światopoglądowej do zagadnień etyki, zagadnień ściśle socjotechnicznych, leżących w dziedzinie stosunków praktycznych ludzi względem współczynników gromad społecznych.

Karol Wojtyła, *Etyka niezależna w świetle idei sprawiedliwości*

W programie etyki niezależnej chodzi przede wszystkim o taki system norm moralnych, który jest niezależny od religii, jeżeli zaś jest niezależny od religii, w takim razie oczywiście nie zawiera żadnych zasad określających stosunek człowieka do Boga. To zrozumiałe. Owszem, koncepcja etyki niezależnej zrodziła się z potrzeb życia – miała zapełnić doraźnie brak programu moralności potrzebnego tym ludziom, którzy stracili wiarę w Boga. [...]

Adresat istotnie jest ściśle określony. Jeżeli chodzi o samą treść etyki niezależnej, to każdy łatwo zauważy, iż zawarte w niej zasady czy też ideały moralne – to po prostu zasady

oraz ideały etyki chrześcijańskiej minus to wszystko, co w niej odnosi się do Boga, co stanowi o jej religijnym charakterze.[...] Etyka chrześcijańska przecież zawiera w sobie całą etykę naturalną, tzn. ten zespół zasad postępowania, który głosi ludziom zdrowy rozum.[...]

Etyka naturalna nie oznacza jednak bynajmniej tego samego co etyka niezależna, niereligijna. Jest to etyka nie oparta na Objawieniu, nie związana z religią objawioną. Nie jest to jednak etyka niereligijna ani też tym bardziej etyka wynikająca z negacji religii. Nie jest ona taką ani w ujęciu wielkich myślicieli starożytności, ani nawet w ujęciu wielu myślicieli okresu oświecenia. Powód tego jest prosty. Przecież religia podobnie jak etyka też jest w zasadniczej mierze wykwitem natury ludzkiej. [...] Sama rozumna natura ludzka stanowi podstawę nie tylko etyki, ale również i religii. Sam rozum prowadzi człowieka do wniosku o istnieniu Pierwszej Przyczyny, która jest Pierwszym Bytem, czyli Bogiem. Praktyczne i moralne konsekwencje tego wniosku należą do etyki. Skoro Bóg jest Pierwszą Przyczyną, której wszystko, a więc i człowiek, zawdzięcza istnienie, zatem właśnie człowiek jako istota zdolna do poznania tej prawdy winien jej dać wyraz w swoim życiu wewnętrznym i zewnętrznym. Czyniąc to wywiązuje się z elementarnego obowiązku sprawiedliwości. Jeżeli zaś tego nie czyni, uchybia sprawiedliwości. W ten sposób religia, cześć Boża, należy do programu naturalnej moralności. Nie przede wszystkim religia implikuje etykę, ale przede wszystkim etyka implikuje religię jako elementarny przejaw sprawiedliwości.

Etyka niezależna *ex definitione* jest pozbawiona tego przejawu sprawiedliwości.

Zadania do tekstów

9.1. Sformułuj wspólny problem poruszany w tekstach obydwu autorów. (2 pkt)

.....

.....

.....

9.2. Od czego, zdaniem Tadeusza Kotarbińskiego, poza religią, powinna być niezależna etyka ? (1 pkt)

.....

.....

9.3. Wymień i scharakteryzuj rodzaje etyki występujące w tekście Karola Wojtyły. (6 pkt)

1.

.....

.....

2.

.....

.....

3.

.....

.....

9.4. Wyjaśnij, czym jest etyka tradycyjna według Tadeusza Kotarbińskiego. (2 pkt)

.....
.....

9.5. Pascal twierdził, że lepiej jest postępować zgodnie z etyką chrześcijańską, ponieważ jeśli Bóg istnieje, to spotka nas za to nagroda w postaci życia wiecznego, jeśli zaś nie istnieje – nie tracimy nic. Czy Kotarbiński zgodziłby się z Pascalem? Uzasadnij odpowiedź. (2 pkt)

.....
.....
.....

9.6. Do jakich osób, zdaniem obu autorów, skierowany jest program etyki niezależnej? (1 pkt)

.....
.....

9.7. Obaj autorzy przyjmują istnienie pewnych oczywistych dla każdego norm etycznych. Wskaż stanowisko sprzeczne z tym przekonaniem. (1 pkt)

- A. obiektywizm
- B. relatywizm
- C. absolutyzm
- D. altruizm

9.8. Do którego starożytnego filozofa odwołuje się Karol Wojtyła, pisząc o Bogu jako o Pierwszej Przyczynie? (1 pkt)

- A. Arystotelesa
- B. Platona
- C. Heraklita
- D. Demokryta

9.9. W jaki sposób Wojtyła uzasadnia związek pomiędzy etyką a religią? (1 pkt)

.....
.....

9.10. Jakiego rodzaju wiedzą jest wiedza etyczna według Tadeusza Kotarbińskiego? (1 pkt)

- A. wiedzą wrodzoną
- B. wiedzą objawioną
- C. wiedzą naukową
- D. wiedzą praktyczną

9.11. Podaj przykład normy moralnej, którą zaakceptowaliby obydwaj autorzy. (2 pkt)

.....

9.12. Jak pracę zarobkową w niedzielę ocenilby Wojtyła, a jak Kotarbiński. Uzasadnij swoją odpowiedź. (4 pkt)

.....

.....

.....

.....

.....

9.13. Co Karol Wojtyła zarzuca koncepcji etyki niezależnej? (2 pkt)

.....

.....

9.14. Na podstawie przytoczonego tekstu Kotarbińskiego sformułuj jeden argument broniący koncepcji etyki niezależnej przed zarzutem Karola Wojtyły. (2 pkt)

.....

.....

9.15. Czy Twoim zdaniem warto uniezależnić etykę od religii? Uzasadnij swoją odpowiedź. (2 pkt)

.....

.....

.....

.....

.....